

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Rok na vsi**

Autor: **Mrštík, Alois**

Vydavatel: **Novina**

Vydáváno v letech: **1939**

Stránky: **63, 64, 65, 66, 93, [96]**

Cikáni.

Na den sv. Petra m.¹⁾

Ze školy rojící se děti nastražily uši jak zajíci. Jako by slyšely nezvyklý hlas.

„Paňmaminko černooká,“ hrčelo s několika stran najednou zvuky hrdla, rozjízveného surovými útoky povětrností. — „Paňmaminko černooká, pekne prosím, kúšček chleba, dajtě kúščíček chlebička, dajtě!“

Cikáni.

Lidé jiné barvy, rysů, způsobů, oděvů — lidé z zcela jiných světů, než jaké Habrůvka vídala den co den.

I ti koníci, zapřažení ve čtyřech lehkých vozech, byli ze světa Habrůvce neznámého a divného. Takoví byli malí a rousnatí, ne tlustí, ne vyhublí, ale plni živosti a pohybů. Capali malými, ale rychlými krůčky jak brabešky,²⁾ hravě pohazující hlavami, ozdobenými třepnitým řemením a lesklými plíšky.

Bylo patrné, že to jsou cikáni jako všichni cikáni na světě, ale přece jen ti lepší. — „To só ti bohatí,“ říká o nich moravský lid a soudí o jejich bohatství z těžkých gombíků³⁾ na prsou mužů a z roztodivných penízů a „dolarů“ v řetězích zavěšených kol hnědých hrdel žen.

Na vozích v složených stanech, špinavých peřinách a zpřeházených hadrech seděla a povalovala se černá děcka. Jak z hnízda kosů vykukovaly z teplých útrob černé, rozcuchané hlavičky cikáňat na lhostejnou k nim Habrůvku.

Osmahlí, mladí muži se žhavými jiskrami v očích řídili povozy. Děvčata a ženy s nemluvnaty na zádech jako předvoj už před chvílí rozešly se po dědině a křiklavými hlasy a srdceryvnými prosbami útočily na uzamčené dveře statků. S nimi rozběhla se po vsi i dorostlejší mlád', žebrající na kolemjdoucí „grajcar“.

¹⁾ Sv. Petra, m. (mučedníka), 29. dubna.

²⁾ Brabešky, vrabečci.

³⁾ Gombíky (slovensky), knoflíky.

Mezi habruvskými dětmi povstal náhle živý ruch.

„Hele — podívejte se, chlapci! Cigánské kníže!“

Z dolního konce dědiny brali se silnicí dva statní cikáni s hustými plnovousy v tmavých tvářích. Hranatí, divocí a jako noc černí v malebných, ale špinavě zelených a modrých kabátcích a žlutých a červených gatic, zachycených pod koleny ve vysokých botách, zdaleka se pestřili v slunci. Starší s blýskajícími jiskrami v rozhněvaných očích divoce rozhazoval levicí. Mačkal v ní průvodní listiny svého rodu. Pravicí třímal červenými trásněmi ozdobenou hůl s pozlacenou velkou hlavicí, jakou před vojenskou kapelou nosívá „voditel bande“.⁴⁾

„Ah to není kníže, to je hjejich starosta,“ poznamenal kterýsi kluk.

Cikánský starosta byl nahněván. Žádal přednostu Filipka, aby u Habruvky směli setrvat aspoň dva dny, ale Filipka, že jen do západu slunce.

Cikáni byli kotláři.

Vozy odejely na trávníky za dědinu, muži rozešli se po statcích, nabízejíce ke koupi lesklé měděné kotle a ruce k opravám kotlů porouchaných.

Neprodali, nic nevydělali ani správkou. Jen tu a tam vyprosili otýpečku sena, slámy nebo kousek dřeva. Za vděk vzali vším.

U zámku, v příjemném stínu mohutného jasanu, mladá cikánka tvrdých tváří, lemovaných ebenovou černí žíhovitých vlasů a s řetězem bílých a žlutých penízů přes snědá, poloodhalená prsa, prorokovala slečně vychovatelce z měkké, běloučké ruky. Svítíc v úsměvu bílými zoubky, hleděla mademoiselle⁵⁾ nedůvěřivě do tváří snědé věstky. Hraběcí děti, vyvalující oči, s hrůzou naslouchaly tajemným, nesrozumitelným slovům hádající cikánky.

Před školou zas ke hříchu pověry sváděly mladou duši Horákovy Mařky dvě škaredé cikánské staruchy. — — Plným hrdlem a na celou dědinu řehtala se jim

⁴⁾ Voditel bande, kapelník, dirigent.

⁵⁾ Mademoiselle (čti madmoazel, francouzsky), slečna.

Mařka a uhýbala dorážejícím. Za desetník „všecko bohatství i s ženichem“ slibovaly jí čarodějnice.

A tak poledne v Habrůvce plno bylo hluku, proseb a hrčícího cikánského „rrr“.

„Chlapci, poďme se podívat na trávníke! Tam só ti vostatní.“

Za nejkrajnější Chalupovou stodolou stály tři stany, urobené z bidel a šedých plachet. Za stany k vozíkům přivázaní, unavení koníci žvýkali slámu, promíšenou trochou sena. I psíka cikáni měli — hubeného a vyhladovělého, ale čiperného jak veverka. Vítal mladou Habrůvku divokým štěkotem.

Pod plachtami v boudách i na trávníku ve stínu rozzelenalé vrby povalovala se cikáňata, oděná jen košilí nebo bundičkou, roztrhanou i látovanou se všech stran. Tvrdé, zrovna kamenné svaly děcek v hnědé, sluncem zkornatělé, mrazy ožehlé kůži směle se jim vydouvaly v křepkých nahých lýtkách. Pod jedním z vozů podřimovala staříčká, snad churavá cikánka — za stany dvě mladičké, volné, ale slíčné dcery přírody stavěly na ohnisko velký hrnec zemáků.

Cikáňata, sotva spatřila děti z dědiny, vyběhla z bud.

Cikánek jeden — neměl na sobě než tu špinavou roztrhanou bundičku na holém těle — přišel až k chlapcům, žvýkajícím doma na honem sebraný oběd.

„Daj kúšček — postavím vrbu, daj!“ prosil cikánek. Přilítlo za ním půl krajíce.

Za to jim cikánek postavil vrbu a udělal několik tak obratných kotrmelců za sebou, že mu mladá Habrůvka až záviděla. Francek Hložků to zkoušel po něm — no, nešlo to.

„A jak ti říkají?“

„Daniel.“

„Danielu, postav ešče vrbu! Dostaneš ešče kus.“

Zazářila Danielkovi černá očka, a už stál zas na hlavě jako svíčka. Nádavkem přidal celou serii⁶⁾ kozelců.

---

⁶⁾ Serie, řady.

Čelý krajíc za to dal mu dobrosrdečný Mikša.

Dávno už odzvonilo poledne. Kluci neradi odcházeli do školy.

Cikáni po poledni, omrzeli špatnými výdělky, od-táhli k Loučce. Uzamykané dveře statků, zabeďněná vrata, nevlídné pohledy hospodyň a hrubá slova vypu-dily je z habruvské doliny. Zůstal po nich na trávníku jen popel a trocha slámy.

Kdekdo po jejich odchodu ohlédl se po svém statku.

No — neztratilo se nic.

Teprv k večeru, když už cikáni byli za hory a doly — ukázalo se, že Matulovým zmizelo jehně, krotké a bílé s červenou páskou na krku. Za Emilkou i do školy běhalo a donášelo hozené mu drobnosti jako psíček.

První máj.

V noci filipojakubské.

Satanské bouře dubna ulehly, a v zelenající se lůž-ko Habruvky zavanul vlahý klid májových nocí. Příroda chvatně dokonávala, co jí na ústrojí ještě chybělo, a než minul den posledního dubna, byla tu krásná, teplá, milá a zralá ku přijetí prvního máje.

Máj!

Bože, jak se to dýchalo v závanu prudce rašících strání!

Hřbety kopců v jedno slity sněžným květem třešní, jak posněžené balvany vylehovaly z údolí k nebi a v ce-lých kyticích sněhobílých korun vršily se na slunci. Vi-nohrady rděly se dosud růžemi dokvítajících broskví a meruněk, kopce jen šustěly osením, a bujnou travou za-lehlé meze byly až brunátny. Zlatem smetanek¹⁾ zářily louky, kožichem jetelin přikryly se nivy, stříbřitým ná-dechem zahrávaly mladé doubravy. A všude, kamkoliv oko zabloudilo, všude ta milá, duši i tělo občerstvující

¹⁾ Smetanka, pampeliška.

a zavoní první jarní květiny! Kteří ptáci tehdy v lese zpívali?

ŠLOHAČKA.

Čím je na počátku zimy Mikuláš, tím je na počátku jara o velikonocích šlohačka (pomlázka). Školní děti i mužská mládež škoie odrostlá loudí na děvčatech pomlázku. Jak to vypadalo o pravé pomlázce v Habrůvce, když se ještě koledovalo, vidíme z naší ukázky.

CIKÁNI.

Přitáhnouví cikáni způsobili v celé Habrůvce rozruch. Spisovatelé nám výstižně popsali, jak vypadali a jak působil jejich vpád do tiché dědiny. Lidé jim nedůvěřovali a málokdo jim dal příležitost k výdělku. Jen děti cikány obdivovaly.

PRVNÍ MÁJ.

Jak působila krása prvního máje na mladé Habrůvčany a jak oslavovali první máj, jaké zvyky při tom měli, to vidíme z této prózy, oslavující nejkrásnější den celého roku. Všimněte si, jakým malebným slohem a vznícenými slovy básníci líčí 1. máj!

PTÁČKÁŘI.

Obrázek ukazuje v pravém světle habrůvské kluky lesňáky-ptáčkáře. Nic je tak nelákalo jako právě ptáčci. Jakmile se o nich dověděli, museli být jejich. Toužili po všem živém v přírodě a nejvíc je lákali ptáčci, protože létají. Nejspíš se kluci zmocňovali ptačích vajíček. Snad kdyby byli měli příležitost sami doma chovati ptáky a mohli se s nimi přáteliti, byli by měli pro ně více citu. Takto jim všichni jen prikazovali, že nesmějí ptáčky hubiti. Všimněme si, jak se živě hoši mezi sebou domlouvají a jak úpěnlivě odprošují! I v takovém obrázku najdete stručné charakteristiky a přírodní nálady, jak je tomu téměř ve všech ukázkách z Roku na vsi.

OBSAH :

Úvod	5
Z jarmarku	9
Studynka Aũgustin	13
Před hody	21
Rybář Cyril	29
Z pastvy	37
Černá hodinka	42
Bílý den	45
Svatí tři králové	50
Sluky	55
Šlohačka	59
Cikáni	63
První máj	66
Ptáčkáři	71
Bouře	76
Kópačka	80
Svátek Moravy	83
Znoj	87
Loučení	89
Poznámky	91